

De echte prijs van voedsel

True cost accounting: een instrument om duurzame productie en consumptie van voedsel te bevorderen

Willy Baltussen, 22-2-2023, Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij



Inhoud presentatie

1. Conclusies
2. Centrale vraag
3. Probleem
4. Methodiek true cost accounting (TCA)
5. Prikkels voor verduurzaming met gebruik van TCA
6. Handelingsperspectief overheid

1. Conclusies

- TCA is een methode om de milieukundige, sociale en humane maatschappelijke effecten die samengaan met productie en consumptie van voedsel transparant / inzichtelijk te maken;
- Deze transparantie kan via diverse marsroutes de besluitvorming van actoren in de keten (inclusief consumenten) zodanig beïnvloeden dat het voedselsysteem duurzamer wordt.
- Marsroutes voor beïnvloeding van productie verschillen van marsroutes voor beïnvloeding van consumptie.

2. Centrale vraag

- Duurzame productie en consumptie van voedsel raakt vrijwel alle duurzame ontwikkelingsdoelen die de Verenigde Naties
- Uitdaging is het bieden van de juiste inzichten, zodat producenten, consumenten en alle andere actoren de juiste beslissingen kunnen nemen.
- True Cost Accounting (TCA) als meetlat voor duurzaamheid

3. Het probleem

- Voedselsysteem stoot op grenzen:
 - * milieu (klimaat, stikstof, verontreiniging water, bodem, lucht, eindigheid grondstoffen, watergebruik, biodiversiteit)
 - * sociaal (arbeid, arbeidsbeloning, arbeidsomstandigheden, discriminatie, dierenwelzijn)
 - * humaan (gezond voedselpatroon)
- Dit onduurzame voedselsysteem geldt voor hier en elders en voor nu en later!

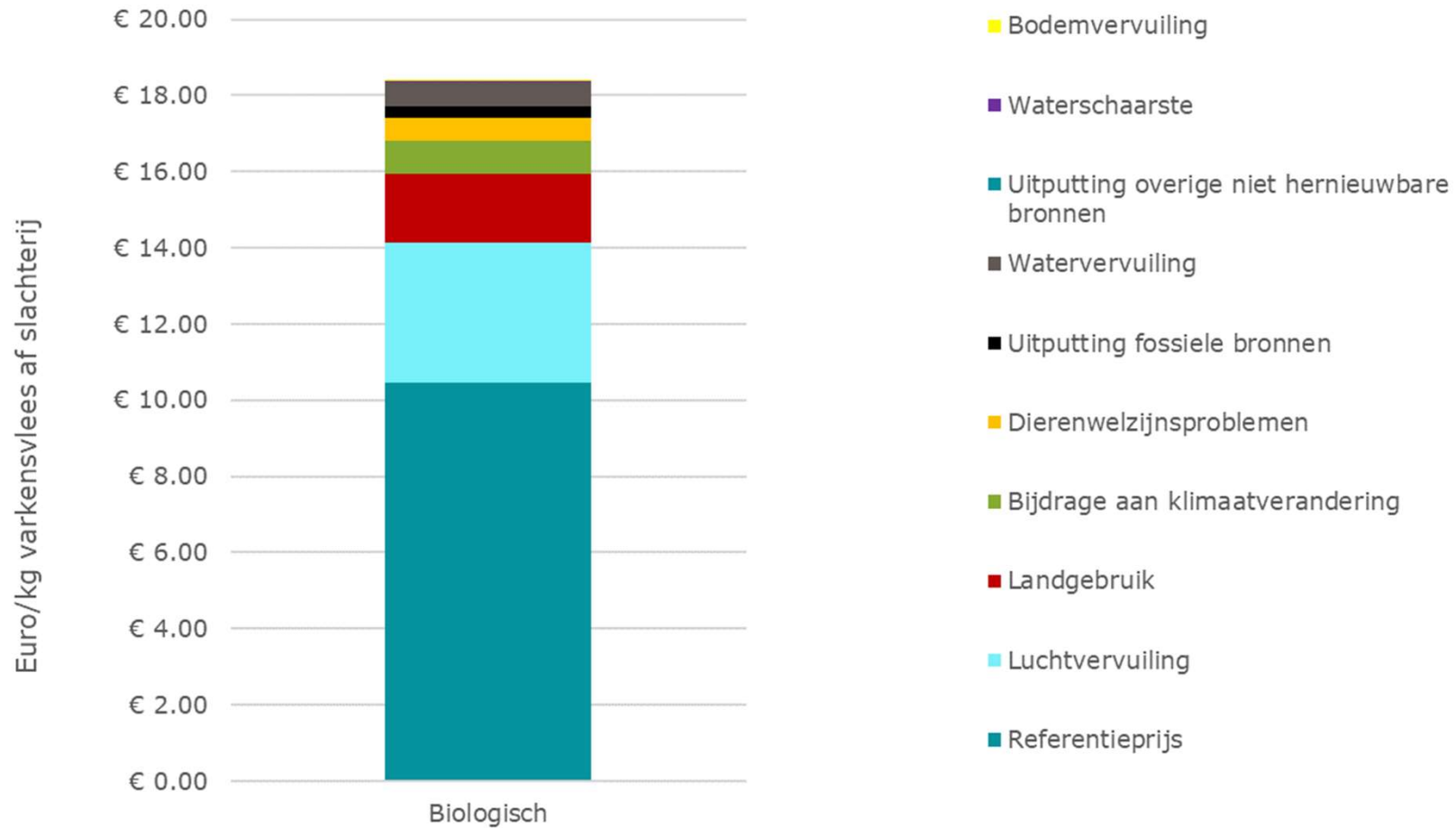
4. True cost accounting in relatie tot winkelprijs



TCA kan in een B2B- en B2C-omgeving worden gebruikt voor het internaliseren van externe effecten om productieketens van voedsel te verduurzamen

TCA kan in overheidsbeleid worden geïntegreerd om juiste voorwaarden en prikkels voor verduurzaming te creëren

Echte prijs biologisch varkensvlees



TCA : betreft zowel kosten als baten!

- 10 milieu-impactcategorieën onderscheiden (zoals klimaat, fijnstof, watergebruik, landgebruik; toxiciteit);
- 9 sociale impactcategorieën (bijvoorbeeld arbeidscondities/ arbeidsrechten; sociale gelijkheid, lokale gemeenschapsrechten; voedselveiligheid, voedingspatronen en dierenwelzijn)
- 5 economische categorieën (inkomensoverdrachten, files, marktstructuren, werkgelegenheid en transactiekosten).

Dit is eerste resultaat van Horizon Europe project FOODCoST!

TCA hoe het werkt: transportvoorbeeld

- Gebruik fossiele brandstof leidt tot klimaatkosten, (lucht-) vervuilingskosten en congestiekosten van het vervoer;
- Als we deze kosten ook in de prijs tot uitdrukking brengen, worden producten waar veel transportbewegingen achter zitten relatief duurder.

TCA als meetlat

- Met TCA kunnen de 'verborgen kosten' dus zichtbaar gemaakt worden;
- Dit zichtbaar maken zal geen of geringe gedragsverandering betekenen voor actoren dus wordt niet gezien als het instrument om te gaan verduurzamen.
- TCA is een meetlat voor verduurzamen met als voordeel:
 - Vergelijkbaarheid tussen thema wordt mogelijk;
 - Alle maatschappelijke thema's zijn geïntegreerd;
 - Weging via maatschappelijke schade;
 - Trade-off's zijn integraal zichtbaar (te maken).

5. Prikkelers voor verduurzaming: overheid

- Overheid

 - Balanceert maatschappelijke kosten en baten

 - Stelt doelen en stuurt (zie SDG , Klimaatakkoorden, Green Deal, suikertaks)

 - Maakt politieke afwegingen bij niet verenigbare doelen (minder voedsel of minder uitstoot)

- TCA helpt om overzicht te geven

 - In diversiteit in onderwerpen en het maatschappelijk belang

 - Mogelijke trade-off relaties tussen bijvoorbeeld stikstof- en klimaattransitie.

5. Prikkel voor verduurzaming: consumentengedrag

- Zichtbaar maken echte prijs op schapkaarten
- Laten betalen van echte prijs door consumenten → duurzamere alternatief wordt (relatief) goedkoper.

Vragen:

- Werkt dit op grote schaal?
- Wat te doen met de meerprijs? Hoe te investeren in duurzame oplossingen?
- Of: uiteindelijk toch overheidssturing bij opschaling?

5. Prikkel voor verduurzaming: catering

Drie partijen: werkgever; personeel/ klanten cateraar; cateraar.

- Maak duurzamere keuzes goedkoper en onduurzamere keuzes duurder
- Gezonde salade wordt goedkoper door de kroket wat duurder te maken op transparante wijze!
- TCA helpt voor de noodzakelijke transparantie.
- Cateraar Hutten in Nederland en FM Haaglanden gaan dit concept uitwerken en testen

5. Prikkels voor verduurzaming: duurzame inkoop

- Inkoopcontracten van overheid en grotere bedrijven lopen soms wel 10 jaar.
- Bijvoorbeeld koffie
 - Vele maatschappelijke impacts (milieu en sociaal);
 - Grote variatie tussen koffieketens en koffielanden;
 - Maak inkoopprijs afhankelijk van de mate van duurzaamheid
- Voorbeeld: Rijkswaterstaat en leverancier SELECTA ('een eerlijke en transparante' koffieketen)

5. Prikkel voor verduurzaming: interne bedrijfsvoering

- TCA maakt duidelijk waar de 'hotspots' zitten.
- Bij biologische varkens vooral in voerproductie en primaire bedrijf:
 - Luchtverontreiniging
 - Landgebruik
 - Klimaatverandering
- Dit kan basis zijn voor een verduurzamingsplan; zie ook de coöperatie de Fruitmotor "een biodivers landschap waarin we voedsel waarderen".

5. Prikkel voor verduurzaming: business model

- Maak het duurzaamste product en vermarkt dit.
- Voorbeelden “Tony Chocology” chocolade 100% slaafvrij
“EOSTA” biologische groente en fruit/ soil and
more.

Misschien iets duurder maar een product met een verhaal

5. Prikkel voor verduurzaming: keurmerken

- Duurzaamheid wordt naar consumenten vaak via keurmerken gecommuniceerd;
- In NL bestaan 12 zgn Topkeurmerken.
- Zelden wordt de duurzaamheidsimpact gemeten-> Rol TCA ?

- Dit wordt momenteel verkend.

5. Prikkel voor verduurzaming : financiële instellingen

- Sturend door:
 - Wie en voor wat wordt geld geleend?
 - De prijs (rente) van het geleende geld.
- TCA kan hierbij een middel zijn om maatschappelijke impact zichtbaar te maken.
- Rabobank geeft momenteel rentekortingen op duurzame investeringen

Conclusies mbt marsroutes

- Een meetlat om richting te geven aan verduurzaming is nodig; dit kan TCA zijn.
- True cost is niet gelijk aan prijsstijging van voedsel (muv route 2)
- Doel van TCA is gedrag van alle ketenpartijen (inclusief consumenten) te veranderen.

Handelingsperspectief overheid

Wat zijn echte prijzen?

- = marktprijs + maatschappelijke kosten (schade).
- TCA maakt dit zichtbaar!
- Nog niet perfect (zie voorbeeld biologisch versus gangbaar)

Handelingsperspectief overheid

- Hoe bereiken we echte prijzen?
 - Betalen voor de veroorzaakte schade → lastig in internationaal verband.
 - Verhandelbare emissierechten → lastig in internationaal verband
 - Consument een belasting laten betalen zodanig dat producenten een prikkel krijgen om bij productie rekening te houden met klimaat.

Handelingsperspectief overheid

■ Instrumenten

- Info vergaren (onderzoek doen).
- Info delen
- Innovatie stimuleren via bijv. Subsidies
- Belasting heffen
- Regelgeving

Handelingsperspectief overheid internationaal.

- Globaal beleid heeft voorkeur boven nationaal/ regionaal beleid
 - Grenscorrecties
- Soms kun je bedrijven verantwoordelijk houden bijvoorbeeld arbeidsomstandigheden (zie Due diligence) ook hier bij voorkeur internationaal
- Ook voedselindustrie en retail kunnen 'gezondheid' promoten door info verstrekking, labelling, reclame, schappositie

Vragen of opmerkingen echte prijs?



De eerlijke prijs van voedsel

Eerlijkheid is meer dan prijzen!

Willy Baltussen, 22-2-2023, Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij



Inhoudsopgave

- Conclusies
- Probleem
- Vraagstelling
- Eerlijkheid in agro food: juridisch of subjectief
- In lage en middeninkomenslanden is meer nodig dan betere prijzen
- Hoe verder?

Conclusies

- Eerlijke prijzen voor Voedsel: belangrijk internationaal, EU en nationaal!
- Eerlijkheid is niet alleen iets strikt juridisch! Maar wetgeving en regels bepalen wel dagelijkse praktijk
- Partijen hebben eigen factoren die de perceptie van eerlijkheid bepalen. → inzicht hierin kan eerlijkheid vergroten
- Factoren zijn contextueel, keten- of bedrijfspecifiek
- Internationaal is meer nodig dan betere prijzen om boeren uit de armoede te krijgen.

Probleem

- EU: boeren hebben zwakke positie in de keten
 - Machtspositie groot versus klein
 - Verduurzaming: wordt deze inspanning vergoed?
- Internationaal: eerlijke levensstandaard voor boeren in lage- en middeninkomenslanden (LMI).

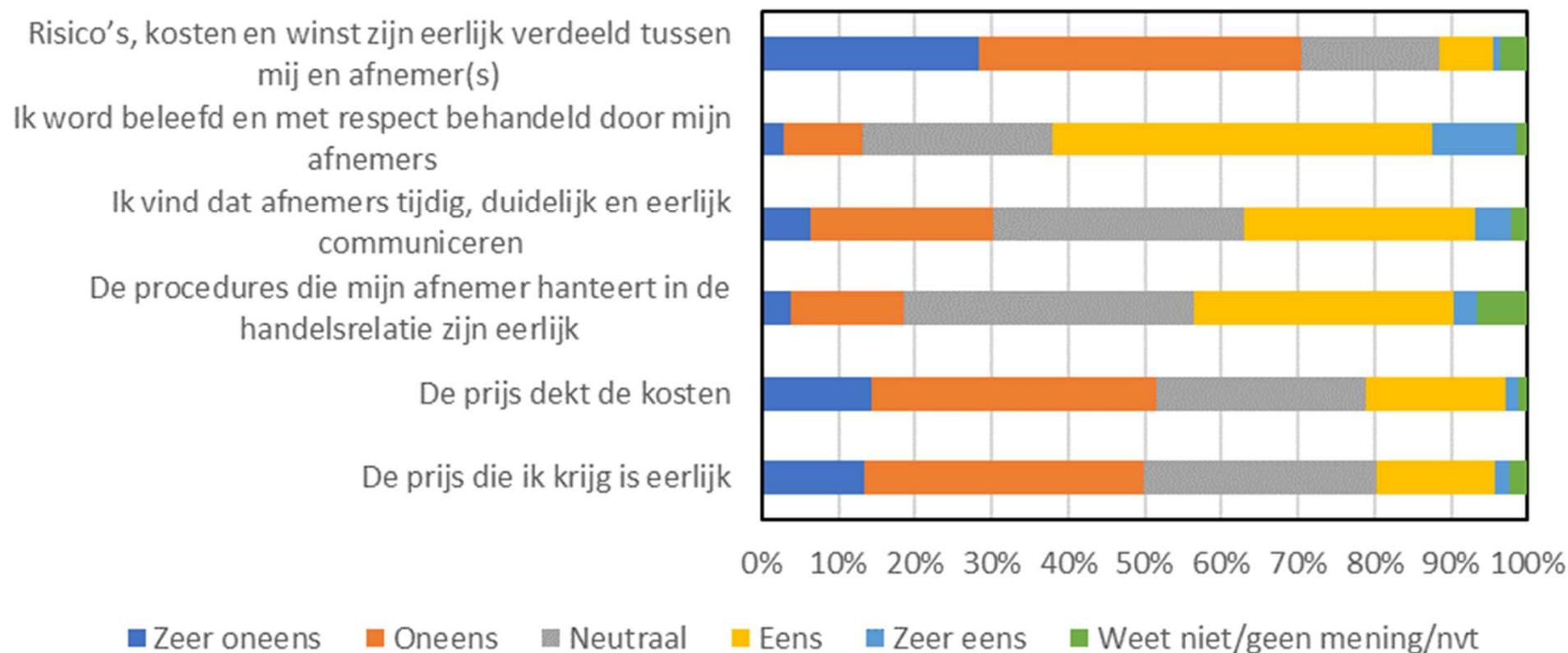
Vraagstelling

- Wat is een eerlijke keten?
- Hoe komt een eerlijke prijs tot stand en geeft deze een betere levensstandaard?
- Wat is handelingsperspectief voor marktpartijen, overheden, consumenten en andere belanghebbenden?
- Is een eenzijdige focus op prijzen terecht?

Eerlijke ketens, eerlijke prijzen en positie boeren

- Eerlijkheid is een randvoorwaarde voor duurzame ontwikkeling van voedselketens.
- Juridisch zien we weinig “oneerlijke handelspraktijken”
- Maar helft NL boeren vindt hun prijzen oneerlijk.
- 70% vindt risico's, kosten en winst niet eerlijk verdeeld tussen boer en afnemer(s)

Stellingen over prijsvorming.



- Bron: Van Galen et al. (2022) op basis van Online Onderzoek Geelen Consultancy, 2022

Eerlijkheid in agro-food: juridisch

- De wetgever bepaalt wat eerlijk is (EU 2005/29/EG)
Oneerlijke handelspraktijken.
- Artikel 101 en 102 Verdrag betreffende werking van EU
(kartelverbod)

Eerlijkheid in agro-food: subjectief (1)

- Ketenpartijen beoordelen eerlijkheid prijzen subjectiever:
 - Verdeling (kosten/ marges/ risico's)
 - Procedures (contractuele verplichtingen, inspraak)
 - Informatie (inzicht in prijzen in de markt)
 - Gedrag (hoe wordt je bejegend; tekenen bij het kruisje)

Eerlijkheid in agro-food: subjectief (2)

- Gelijke doelen? → maakt eerlijkheid gemakkelijker !
- Eigen normen en regels. Is de norm kosten terugverdienen; dezelfde prijs als de buurman; een leefbaar inkomen krijgen? Een zelfde prijs kan heel ander oordeel over eerlijkheid geven.
- Eerlijkeheidsperceptie beïnvloedt gedrag en kwaliteit van relaties: eerlijker → meer vertrouwen & commitment -> minder opportunisme en conflicten.
- Dit geldt ook voor normen in bepaalde bedrijfstak, de geldende wetgeving en maatschappelijke waarden in een land!

Wat in het ene land eerlijk is, kan in een ander land oneerlijk zijn

Duurzame landbouw in LMI landen: meer dan betere prijzen nodig!

- Bijvoorbeeld 50% hogere cacao- of theeprijzen in Ghana, Ivoorkust, en in Kenya → 6% meer boeren een leefbaar inkomen (was 25% van de boeren voor de verhoging) (Waarts et al, 2019)
- Primaire oorzaak is beperkte omvang bedrijven en dus ook lage volumes / productie.
- Echter boeren zijn vaak afhankelijk van een product: 70% en 90 % van inkomen halen boeren uit respectievelijk cacao en thee.
- Alternatieve inkomensbronnen ontbreken.

Hoe verder?

- 1. eerlijkheid is vooral afhankelijk van percepties;
- 2. percepties zijn gebaseerd op verdeling, procedures, informatie en interpersoonlijk gedrag
- 3. percepties over eerlijkheid bepalen onderling vertrouwen, de relaties en gedrag van ketenpartijen.

Ketensucces hangt af van ervaren eerlijkheid. Welke factoren bevorderen de eerlijkheid. → Verschilt waarschijnlijk per keten

Hoe verder

- Voor LMI landen zorgt prijsverhoging niet altijd voor de eliminatie van armoede.
- Structurele veranderingen zijn nodig voor een leefbaar inkomen (infrastructuur, landrechten en verzekeringen)
- Alternatieve werkgelegenheid buiten de primaire landbouw.
- Ook is een vorm van sociale zekerheid noodzakelijk

Kortom: in sectoren met veel kleine boeren moet een integrale publiek-private dynamiek worden geadresseerd wanneer men op zoek is naar oplossingen voor sterke en inclusieve landbouw.

Vragen of opmerkingen eerlijke prijs?

Bedankt voor jullie aandacht

